

Heiligen Geest, óók als ὁ Θεόλογος, Ecclesiae Doctor; Οὐδεὶς γὰρ οἶδεν τὰ τοῦ Θεοῦ, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, τὸ γὰρ πνεῦμα ἑρευνᾷ τὰ πάντα, καὶ τὰ βαθῆ τοῦ Θεοῦ ¹⁾; en alle echte theologie is alzoo in haar wezen één schoon gebouw, dat door alle eeuwen en onder alle natiën naar één vast bestek wordt opgetrokken door dien Spiritus architectonicus, dien wij, ons noemende theologen, slechts als opperlieden ten dienste staan. — En eindelijk de theologie is niet als andere wetenschappen geboren uit het motief van den nood of uit de drift naar weten, maar uit drang van den Heiligen Geest. God bedoelt iets met ons theologie te schenken. Hij wil dat de kennis van zijn Wezen er door bij ons inga; in de voren van ons gemoed gezonken, ontkieme; en ontkiemd, vrucht drage tot Zijns naams eer. Een stellige (positieve), wetenschap dus, waarin zoowel voorwerp als doel, niet eerst gezocht worden, maar vooruit gesteld (posita) zijn; in oorsprong, ontwikkelingskracht en richting bepaald door eenzelfde beginsel: den Zichzelf openbarenden God. Naar Thomas's uitspraak „a Deo docetur Deum docet, ad Deum ducit;” of liever nog met de woorden van een vaderlandsch godgeleerde: „Een theoloog is ὁ τὰ τοῦ Θεοῦ ἐκ Θεοῦ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ εἰς δοξάν Θεοῦ λέγων.

Wil men dus ook in de godgeleerdheid onderscheiden tusschen studievakken, die haar hart raken en studievakken die een ondergeschikte plaats innemen, dan beslist bij die schifting in hoofd- en nevenvakken de kortere of verdere afstand waarop die vakken van dit theologische centrum liggen. Haar hart is derhalve de dogmatiek en het verst naar den omtrek liggen de critisch-letterkundige studiën, met in vaste constellatie de uitlegkunde, de practicale godgeleerdheid en de kerkhistorie om het centrum heen. Juiste verhouding eischt alzoo dat de krachten der beste theologen en de beste krachten van de meeste theologen zich aan dien centralen, geestelijken arbeid toewijden, en dat slechts een deel dier kracht en een evenredig gering deel van dien tijd, besteed worde aan het bloot letterkundige. Zóó ligt het normale verband der deelen gelijk het door het wezen zelf der theologie, krachtens haar beginsel, encyclopaedisch bepaald wordt. Maar juist dit verband nu rukt de hendaagsche Schrifstudie geheel uiteen; keert deze in de oeconomie der godgeleerdheid liggende orde om; maakt het ondergeschikte hoofdzak; onttrekt voor wat in den omtrek ligt de schoonste krachten, knapste koppen en beste uren aan de centrale studie der Theologie, en is alzoo oorzaak dat er een monsterachtig hydrocephaal, het kind met het waterhoofd, uit worde. Of wilt ge edeler beeld, spreek dan bij den aangerechten disch van een lijnwaad waarin alle draden geteld zijn en op dat lijnwaad van gouden drinkschalen, waarvan men elk vlekje en elk